

ЖИТЛОВА СУБСИДІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДРЕСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

Фоменко Олексій Олександрович*, аспірант кафедри
соціоекономіки та управління персоналом
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

*ORCID 0000-0002-4381-9847

© Фоменко О.О., 2022

*Стаття отримана редакцією 21.11.2022 р.
The article was received by editorial board on 21.11.2022*

Вступ. Житлові субсидії на даний момент являються одноразовою адресною фінансовою допомогою до доходу домогосподарства, однак недостатньо прогресивною, оскільки не враховує багато потребуючих сімей. У даному контексті його важкий тягар для державного бюджету можна було б переформулювати в інший тип адресної фінансової допомоги, який розроблений, наприклад, на основі безпосереднього доходу, який міг би захистити найбільш уразливі верстви населення та дозволити ринковим цінам стимулювати енергоефективність.

Поточна оплата житлово-комунальних послуг домогосподарством є відокремленою від питомого споживання електроенергії домогосподарством і означає, те що зростання цін, якщо воно значне, може стимулювати заходи з енергоефективності, що відзначається як центральна мета України з коротко- та середньостроковими вигодами для найбільш уразливих верств населення. Проте не всі домогосподарства, які відповідають вимогам щодо отримання житлових субсидій, подають заявку на її отримання. Тому повинен існувати легкий доступ для всіх без шкоди для тих, хто, можливо, менш поінформований. Знижені тарифи на електроенергію активно діють проти енергоефективності, а також не є відповіддю на допомогу малозабезпеченим домогосподарствам, оскільки вони є регресивними: це субсидії найбільшим споживачам енергії, або, іншими словами, субсидії для багатих.

Однак, незважаючи на велику вагу житлових субсидій для державного бюджету, багато малозабезпечених домогосподарств не отримують житлові субсидії (лише 50% малозабезпечених домогосподарств отримали житлові субсидії у 2018 році, а 28% у 2019 році). Більше того, житлову субсидію часто отримують найзаможніші домогосподарства, і, завдяки своїй структурі, такі домогосподарства також часто отримують великі суми. Більш суворі критерії виключення у 2018 році призвели до того, що у 2019 році менше домогосподарств отримували житлові субсидії, але таке зменшення було досягнуто за рахунок усіх домогосподарств, включаючи малозабезпечені домогосподарства [1]. У 2020 р. домогосподарства отримали житлові субсидії на 10,2% менше порівняно з 2019 р., а станом на 1 вересня 2021 року – на 50,4% більше порівняно з 2020 р. У зв'язку з дією воєнного стану на території України протягом 2022 року інформація про надані житлові субсидії не публікується з міркувань безпеки. У 2022 році громадянам та домогосподарствам, які одержували субсидію в попередньому опалювальному періоді, в автоматичному режимі призначена житлова субсидія на наступний період. У зв'язку з цим актуальним є дослідження особливостей застосування житлової субсидії як інструменту адресної фінансової допомоги населенню.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Тематику особливостей застосування житлової субсидії як інструменту адресної фінансової допомоги населенню досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, в наукових працях Г. С. Лопушняк, Є. Корелеської [2] проаналізовано вплив житлових субсидій та інших видів державних допомог для зменшення рівня бідності населення; І. Ю. Хомича [3] відображено особливості соціальної допомоги як форми соціального забезпечення населення України; М. В. Ігнатишина, Я. М. Ковача [4] досліджено субсидії як інструмент адресної допомоги населенню; Л. М. Івашової, М. Ф. Івашова [8] проаналізовано фінансові механізми реалізації соціальної політики держави.

Метою статті є дослідження особливостей застосування житлової субсидії як інструменту адресної фінансової допомоги населенню. Для досягнення мети визначено наступні завдання: проаналізувати поточний стан надання житлової субсидії громадянам країни; дослідити критерії, які перешкоджають імплементації програм адресності. При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз.

Основний матеріал і результати. Соціальна політика відіграє регулюючу і стимулюючу роль у асекуванні динамічного розвитку суспільства, яка зобов'язана асекувати гарантовані Конституцією України права і свободи людини й громадянина. Вважаємо, що державну соціальну політику необхідно розглядати як багатофункціональну та багаторівневу систему, котра зможе асекувати не лише соціальний, а й економічний розвиток країни через активізацію людського капіталу та максимального втілення його інноваційного потенціалу [2].

Одним із видів соціальної допомоги домогосподарствам являються житлові субсидії, які визначаються як ефективний соціальний інструмент для безкоштовної адресної допомоги домогосподарствам від держави, який надає можливість скерувати її тим домогосподарствам, які насправді мають потребу в отриманні державної допомоги [3]. Житлова субсидія як інструмент адресної фінансової допомоги населенню визначається як механізм, яким охоплюється відповідна цільова група [4, с. 994].

Житлова субсидія в Україні була впроваджена в 1995 році і визначається як соціальний трансферт, мета якого полягає в допомозі малозабезпеченим особам у сплаті житлово-комунальних послуг через зростання тарифів на дані послуги. Незважаючи на передбачуваний обмежений обсяг, житлова субсидія є основною частиною української соціальної політики, яка, за оцінками, становила 1%-2,5% ВВП у 2016–2021 рр. [5].

У 2020 році житлові субсидії були скеровані на оплату житлово-комунальних послуг 2 660 659 домогосподарствам, а житлові субсидії в готівковій формі були скеровані на відшкодування витрат для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива 384 674 домогосподарствам. У 2020 р. загальна сума призначених субсидій на оплату житлово-комунальних послуг і видатки на відшкодування витрат для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива становили 24 410,1 млн грн і 1 174,9 млн грн відповідно. Станом на грудень 2020 року середній розмір призначених житлових субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг становив 1 615,39 грн, а середній розмір призначених субсидій на відшкодування витрат для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива – 3 415,95 грн (див. рис. 1).

Показник дієвості житлових субсидій складає тільки 6,3 %, що констатує той факт – про досить високий рівень статків учасників програми: якби житлові субсидії одержували тільки малозабезпечені

Рис. 1. Середній розмір призначених субсидій домогосподарствам 2018–2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [6]

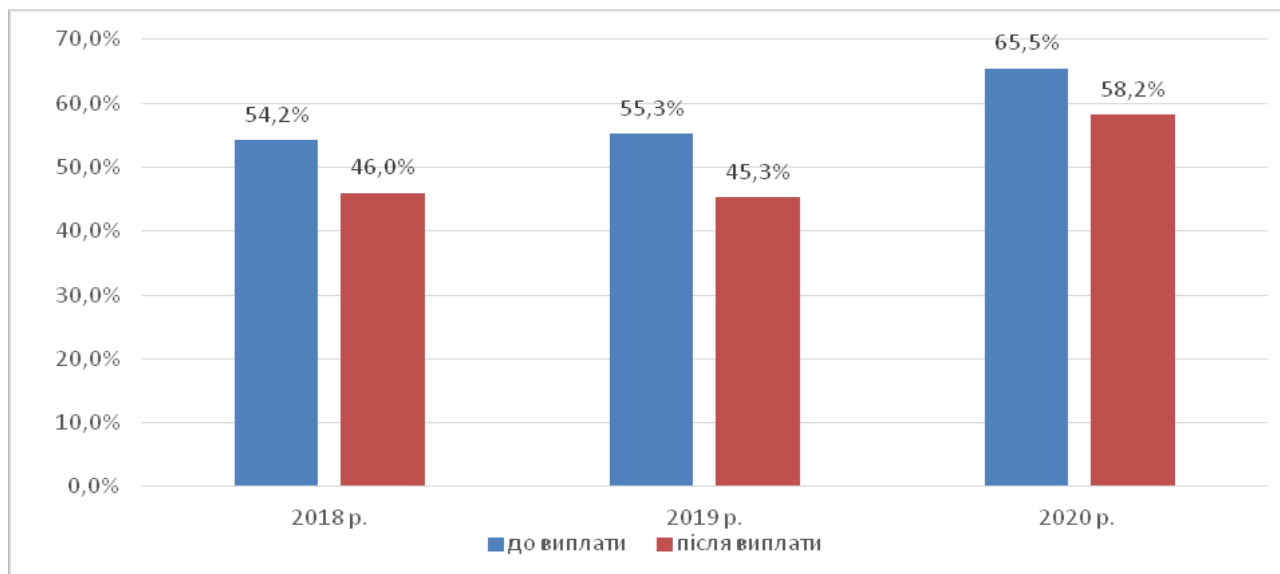

Рис. 2. Вплив програми житлових субсидій на бідність (рівень бідності за абсолютним критерієм)

Джерело: сформовано автором на основі [6]

домогосподарства, то частка допомоги в доходах одержувачів була б набагато більшою. На рис. 2 відображено вплив програми житлових субсидій на бідність (рівень бідності за абсолютним критерієм).

Станом на кінець 2020 р. житлові субсидії отримали майже 3 млн домогосподарств, які протягом року одержали 25,5 млрд грн, що на 10,2% менше порівняно з 2019 р., а станом на 1 вересня 2021 року житлові субсидії одержали 2,4 млн домогосподарств, яким виплатили 19,1 млрд грн, що на 50,4% більше порівняно з 2020 р. (див. рис. 3).

У відповідності до програми житлових субсидій, домогосподарства мають право оплачувати за житло і комунальні послуги не більше визначеного КМУ обов'язкового відсотка платежу від чисельності доходів, які визначені у межах затверджених нормативів споживання житлово-комунальних послуг і нормативів користування житловою площею. У випадку, якщо нарахована плата за житлово-комунальні послуги перевищує визначену державою частку доходу, домогосподарство має право на одержання житлової субсидії, яка покриває дану різницю [8]. У відповідності до імплементованої реформи з питань системи соціальної підтримки домогосподарств, яка скерована на забезпечення результативності її надання, у відповідності до якої, допомога надається тільки тим домогосподарствам, які її потребують.

Стосовно механізму призначення житлової субсидії, котрий передбачає спрощений варіант на підставі тільки двох документів – заяви та декларації, а також впроваджуються спрощені форми заяви та декларації про доходи і витрати осіб для звернення за житловою субсидією. В результаті чого імплементується принцип призначення житлової субсидії на основі задекларованих даних заявником. З-за даних умов перевірка достовірності цих даних проводитиметься органами соціального захисту вже після призначення субсидії через реалізацію запитів до належних органів, установ та організацій [4].

Розрахунок розміру житлової субсидії визначається як різниця між вартістю житлово-комунальних послуг в межах соціальних норм і нормативів та обсягом обов'язкового платежу (субсидія = плата за ЖКП в межах норм і нормативів – обов'язковий платіж). Житлова субсидія розраховується окремо, як на опалювальний, так і на неопалювальний сезони [9].

З-за даних умов обов'язковий відсоток платежу розраховується індивідуально для кожної сім'ї у відповідності до визначеної формули, а також знаходиться в залежності від доходів домогосподарств [10]. У відповідності до Постанови КМУ від 06.08.2014 № 409, в якій визначено соціальну норму житла та соціальні нормативи, у межах яких держава надає домогосподарствам житлові субсидії. Відповідно до постанови КМУ від 27.07.1998 № 1156 розмір обов'язкового відсотка платежу за житлово-комунальні послуги встановлюється для кожної сім'ї індивідуально за єдиною формулою і знаходиться в залежності від розміру середньомісячного сукупного доходу домогосподарства на одну особу.

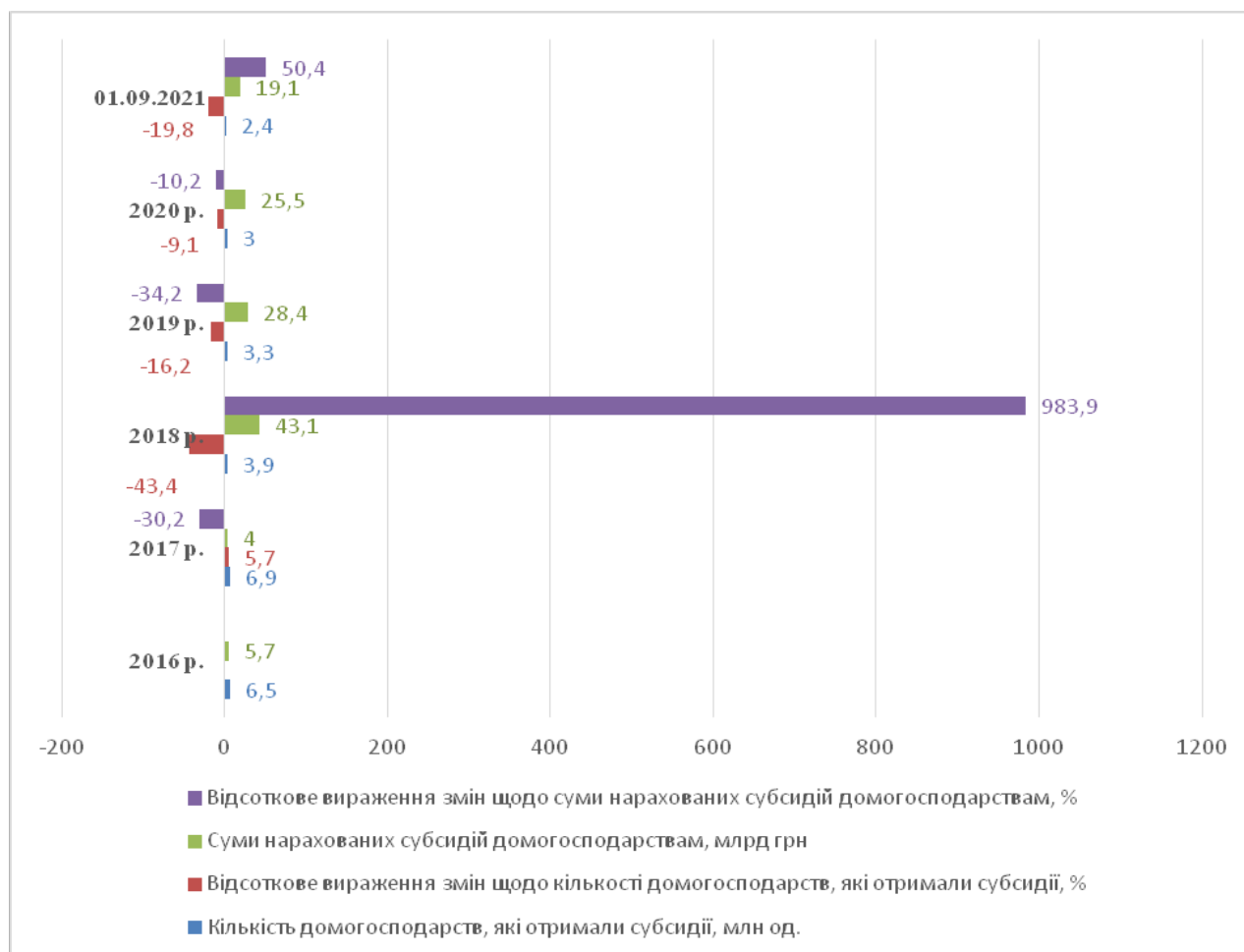

Рис. 3. Житлові субсидії домогосподарствам за 2016–2021 рр.

Примітки: 1) станом на кінець року; 2) 2016 р., 2017 р. за показником суми нарахованих субсидій домогосподарствам розрахованим без урахування коштів, які нараховані організаціям, що надають послуги ЖКГ.

Джерело: сформовано автором на основі джерела [7]

Розмір обов'язкового відсотку платежу розраховується за такою формулою:

$$P_o = \frac{K_d}{K_r + P_r},$$

де P_o – частка плати за послуги для домогосподарства, яка для розрахунку субсидії округлюється до двох знаків після коми;

K_d – коефіцієнт доходу домогосподарства – відношення розміру середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу до прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць, встановленого на 1 січня року, з якого призначається субсидія (розмір прожиткового мінімуму на 01.01.2022 складає 2393 грн);

K_r – базовий коефіцієнт доходу для призначення субсидії – два прожиткових мінімуми на одну особу в розрахунку на місяць ($K_r = 2$);

P_r – базова норма плати за послуги становить 15 % від середньомісячного сукупного доходу домогосподарства ($P_r = 15$).

На основі отриманих даних розраховується розмір обов'язкового платежу, де обов'язковий відсоток платежу множиться на середньомісячний сукупний дохід сім'ї [9].

Кожне домогосподарство одночасно з рахунком для оплати енергоносіїв у квітні та жовтні одержує спрощені форми заяви та декларації для звернення за призначенням житлової субсидії. Підприємства, які забезпечують надання послуги з газопостачання, електропостачання та централізованого опалення, повинні забезпечити виробництво бланків заяви та декларації і доставку їх до споживачів разом із рахунками на оплату послуг.

Встановлено, що скасовуються всі обмеження стосовно майнового стану домогосподарств, які звертаються за призначенням житлових субсидій, окрім реалізації одноразової дороговартісної покупки (на суму понад 50 тис. грн) (див. рис. 4). Встановлюється автоматичний принцип надання субсидії на новий період (скасовується необхідність повторного звернення до органу соціального захисту населення для призначення субсидії на новий період у разі відсутності змін) [4].

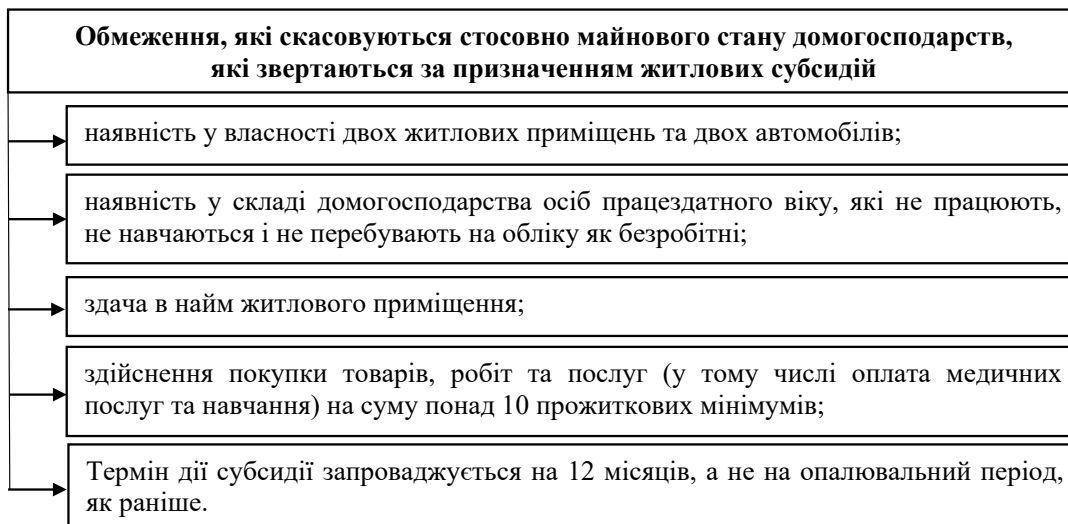

Рис. 4. Обмеження, які скасовуються стосовно майнового стану домогосподарств, які звертаються за призначенням житлових субсидій

Джерело: сформовано автором на основі джерела [4]

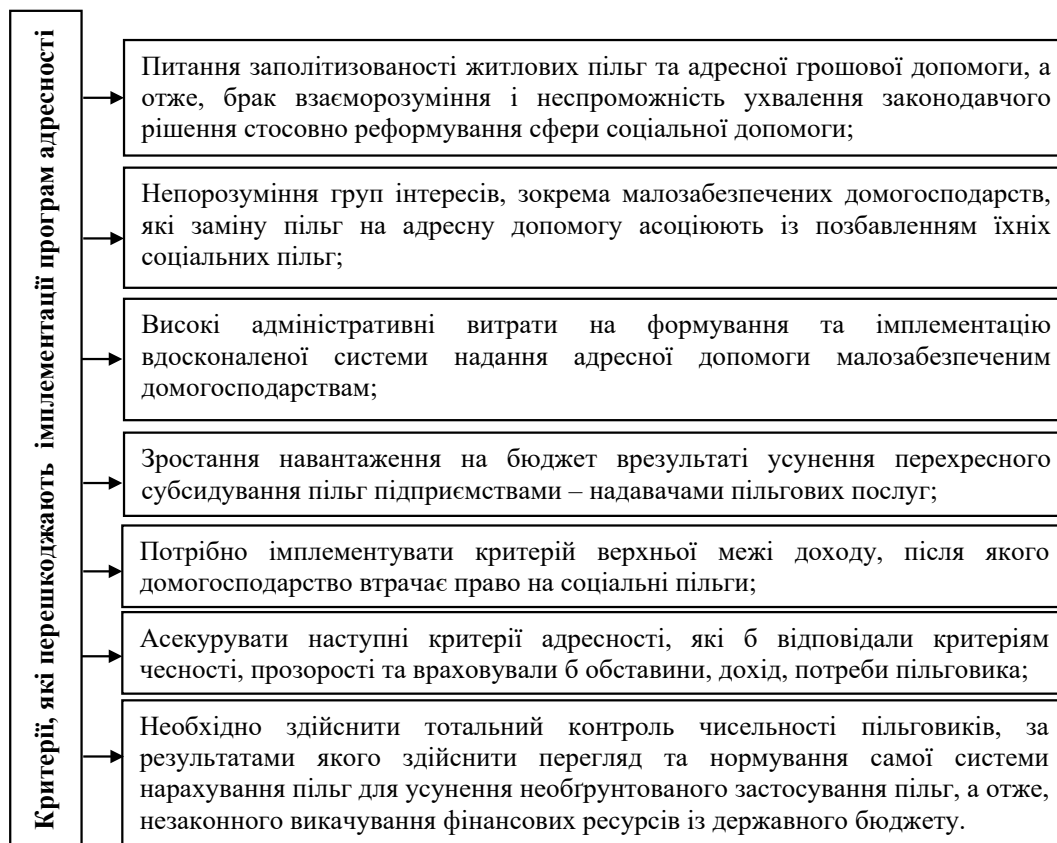

Рис. 5. Головні критерії, які перешкоджають імплементації програм адресності

Джерело: сформовано автором на основі джерела [4]

В результаті дослідження механізму надання адресної допомоги домогосподарствам з низьким рівнем доходів, вважаємо за необхідне виокремити головні критерії, які перешкоджають імплементації програм адресності, які відображено на рис. 5.

З-за умов військового стану в Україні критерії та засади надання житлових субсидій не видозмінилися, однак були реалізовані певні зміни в системі адміністрування: якщо донедавна функції щодо надання житлових субсидій реалізовували місцеві органи соціального захисту населення, то зараз на окремих етапах дані функції набуває Пенсійний фонд.

У 2022 році Міністерством соціальної політики України передбачено, що всі ті громадяни та домогосподарства, які одержували субсидію в попередньому опалювальному періоді, тобто станом на квітень 2022 року, їм призначена житлова субсидія в автоматичному режимі, без обов'язкового відвідування будь-яких державних органів, оскільки управління соцзахисту на самостійній основі оновили інформацію, та призначили житлову субсидію і продовжили її нарахування на наступний період (з 2022 року по квітень 2023 року включно).

З 1 грудня 2022 р. кожен громадянин країни має змогу одержати субсидію не тільки через ЦНАПи та місцеві органи влади, а через відділ Пенсійного фонду, які здійснюють діяльність за екстериторіальним принципом, що робить звернення набагато зручнішим та доступнішим. Пенсійний фонд результативно асекурав виплату житлових субсидій протягом осені 2022 року в рамках першого етапу передачі функцій їх надання від органів соціального захисту населення. За умов кондицій Пенсійним фондом України розпочато другий етап, який передбачає прийом громадян та розгляд їхніх звернень щодо отримання житлової субсидії [11].

Вважаємо, що тривалий час вплив житлових субсидій на енергоефективність був негативним, у зв'язку з тим, що замість того, щоб витратити менше енергії, люди, які отримували субсидії, навпаки, збільшували витрати, щоб отримати ще більше субсидій. Даний факт свідчить про неефективність існуючої в країні системи субсидіювання, однак у 2018 році відбулися позитивні зрушення в даній сфері, які були найбільш помітними після 2018 року, коли в Україні почали впроваджувати монетизацію субсидій. З весни 2019 року дану допомогу почали виплачувати готівкою, а з 1 січня 2020 року українці мають право будь-коли переходити на отримання готівкової виплати житлових субсидій. Монетизація стимулювала громадян країни економити воду, тепло, газ та електроенергію, оскільки таким способом вони могли витратити заощаджену субсидію на власні потреби.

Вважаємо, що чисельність отримувачів житлових субсидій в Україні потрібно скоротити шляхом прозорого обліку споживачів, адресних платежів та верифікації, тому вважаємо, що необхідно сформувати реєстр отримувачів житлових субсидій, який містить усі необхідні дані (дохід, кількість членів сім'ї, житлові умови, наявність лічильників, споживання енергії, імплементовані заходи з енергозбереження тощо). Тому необхідно зберегти індивідуальні, адресні житлові субсидії одночасно з їх монетизацією та запровадженням ринкових цін на енергоносії, які стимулюватимуть людей споживати менше тепла, газу тощо. В ході ефективної діяльності державних органів з субсидіантами, які могли б переконати їх, що енергоефективність допоможе скоротити субсидіантами комунальні рахунки і з часом житлові субсидії взагалі відпадуть від їхньої потреби. Однак для того, щоб реалізувати даний процес і зробити його незворотнім, необхідні значні системні зусилля зі сторони міських рад та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, тому уряд повинен вдосконалити дану систему, щоб вона стимулювала енергозберігаючих субсидіантів і перерозподілила вивільнені кошти на програми енергоефективності [12].

Сучасні виклики та проблеми під впливом війни надають унікальну змогу провести експертизу житлового сектору і в процесі адаптації житлової політики та ринку житла необхідно врахувати нові вимоги, цільові контингенти, реальні потреби населення стосовно житла, а також позитивний зарубіжний досвід в даній сфері. Вважаємо, що необхідно провести масштабну інвентаризацію житлового фонду країни та встановити клас енергоефективності житлових приміщень, що надасть змогу ефективно призначати житлові субсидії, на основі аналізу потреби в тепловій енергії для кожного типу будинків. Для того, щоб дана система сприяла енергозбереженню, уряд зобов'язаний звернутися до громадян із чітким планом розвитку системи надання житлових субсидій.

Для України, вважаємо, необхідне збільшення механізмів державного фінансування в енергоефективність житлового сектору, а насамперед в перехід від субсидування до більш диференційованого портфеля інструментів, наприклад, формування гарантійних схем може результативно розв'язати пи-

тання, які взаємопов'язані з ризиком інвестицій в енергоефективність зі сторони інвесторів, і в той же час запропонувати більш результативне з точки зору витрат застосування державних коштів [13].

Вважаємо, що для того, щоб забезпечити енергоефективність житлового сектору України необхідно, також застосовувати й інноваційні фінансові інструменти, а саме: краудфандінг енергоефективності, котрий надасть змогу одержати фінансування споживачам, що не мають права на традиційні варіанти фінансування, та страхування енергоефективності, яке пропонує захист від імовірного недофінансування проєктів з енергоефективності й тим самим знижує ризик, який взаємопов'язаний із даними інвестиціями.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що тема особливостей застосування житлової субсидії як інструменту адресної фінансової допомоги населенню набуває все більшої актуальності з-поміж дослідників. Таким чином, механізм фінансового забезпечення соціальних послуг має враховувати принципи побудови механізму соціального захисту населення в частині виокремлення його фінансової підсистеми як логічно сформованої сукупності джерел, що характеризує цілісність системи соціального захисту населення та напрями фінансування соціального захисту. В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що з-за сучасних умов основним важелем стимулювання значної чисельності населення України має бути передусім перемога у війні з росією, а наступним кроком повинно бути формування робочих місць і гідна оплата праці, яка надавала б можливість забезпечувати собі і членам сім'ї гідне життя завдяки заробленим фінансовим ресурсам, а не одержаній від держави адресній соціальній допомозі.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені автором та запропоновані в статті, можуть бути використані для уникнення перешкод та подолання поточних викликів в ході надання житлової субсидії населенню. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на дослідження еластичності домогосподарств до зростання цін на житлово-комунальні послуги з метою встановлення належних цін на дані послуги для забезпечення відповідного життя найбільш вразливих верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Middes C. Policy Evaluation [PE/03/2021]. The Ukrainian Housing and Utilities Subsidy (HUS): Targeting and Coverage. BE Berlin Economics GmbH. 2021. 13 p.
2. Лопушняк Г.С., Корелеська Є. Соціальні аспекти розвитку України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. № 1 (21). С. 21–33.
3. Хомич І. Ю. Особливості соціальної допомоги як форми соціального забезпечення населення України. *Форум права*. 2013. № 3. С. 717–724.
4. Ігнатишин М.В., Ковач Я.М. Субсидії як інструмент адресної допомоги населенню. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 13. С. 993–997.
5. Alberini A., Umapathi N. What Are the Benefits of Government Assistance with Household Energy Bills? Evidence from Ukraine. World Bank Policy Research Working Paper 9669. 2021. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/747101621621225723/pdf/What-Are-the-Benefits-of-Government-Assistance-with-Household-Energy-Bills-Evidence-from-Ukraine.pdf>
6. Міністерство соціальної політики України. Моніторинг програм соціальної підтримки населення за 2020 рік. 2021. URL: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=http://www.msp.gov.ua/files/monitoring/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%202020%20%D1%80%D1%96%D0%BA.doc>
7. Міністерство соціальної політики України. Відкриті дані. 2021. URL: <https://www.msp.gov.ua/main/Vidkriti-dani.html>
8. Івашова Л.М., Івашов М.Ф. Фінансові механізми реалізації соціальної політики держави: пільги та субсидії для населення. *Вісник Академії митної служби України. Державне управління*. 2013. № 2. С. 34–42.
9. Міністерство соціальної політики України. Розрахунок розміру субсидії. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/16208.html>
10. Міністерство соціальної політики України. Хто має право на отримання допомоги. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/16206.html>
11. Музиченко В. Критерії та умови надання житлових субсидій не змінилися, змінюється адміністратор системи. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22426.html>
12. Ukrainian Energy. Subsidies: turnaround toward effectiveness. 2020. URL: <https://ua-energy.org/en/posts/14-07-2020>
13. Щербініна С.А., Шевченко О.М. Фінансові інструменти забезпечення енергоефективності житлового сектору України. *Економічний простір*. 2022. № 177. С. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-3>

REFERENCES:

1. Midões, C. (2021) Policy Evaluation [PE/03/2021]. The Ukrainian Housing and Utilities Subsidy (HUS): Targeting and Coverage. BE Berlin Economics GmbH, 13 p.
2. Lopushniak, H.S., Koreleska, Ye. (2016) Sotsialni aspekty rozvytku Ukrainy [Social aspects of the development of Ukraine]. *Finansy, oblik, banky*, no. 1 (21), pp. 21–33. (in Ukrainian)
3. Khomych, I. Yu. (2013) Osoblyvosti sotsialnoi dopomohy yak formy sotsialnoho zabezpechennia naselennia Ukrainy [Peculiarities of social assistance as a form of social security of the population of Ukraine]. *Forum prava*, no. 3, pp. 717–724. (in Ukrainian)
4. Ihnatyshyn, M.V., Kovach, Ya.M. (2017) Subsyydii yak instrument adresnoi dopomohy naselenniu. [Subsidies as a tool of targeted assistance to the population]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 13, pp. 993–997. (in Ukrainian)
5. Alberini, A., Umapathi, N. (2021) What Are the Benefits of Government Assistance with Household Energy Bills? Evidence from Ukraine. World Bank Policy Research Working Paper 9669. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/747101621621225723/pdf/What-Are-the-Benefits-of-Government-Assistance-with-Household-Energy-Bills-Evidence-from-Ukraine.pdf> [in English].
6. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy (2021) Monitorynh prohram sotsialnoi pidtrymky naselennia za 2020 rik [Monitoring of social support programs for the population for 2020]. Available at: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=http://www.msp.gov.ua/files/monitoring/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%202020%20%D1%80%D1%96%D0%BA.doc> (in Ukrainian)
7. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy (2021) Vidkryti dani [Open data]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/main/Vidkriti-dani.html> (in Ukrainian)
8. Ivashova, L.M., Ivashov, M.F. (2013) Finansovi mekhanizmy realizatsii sotsialnoi polityky derzhavy: pilly ta subsyydii dlia naselennia [Financial mechanisms for implementing the state's social policy: benefits and subsidies for the population]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Derzhavne upravlinnia*, no. 2, pp. 34–42. (in Ukrainian)
9. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy (2022) Rozrakhunok rozmiru subsyydii [Calculation of the subsidy amount]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/16208.html> (in Ukrainian)
10. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy (2022) Khto maie pravo na otrymannia dopomohy [Who is entitled to receive assistance]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/16206.html> (in Ukrainian)
11. Muzychenko, V. (2022) Kryterii ta umovy nadannia zhytlovykh subsyydii ne zminylysia, zminiuietsia administrator systemy [The criteria and conditions for providing housing subsidies have not changed, the system administrator is changing]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/22426.html> (in Ukrainian)
12. Ukrainian Energy (2020) Subsidies: turnaround toward effectiveness. Available at: <https://ua-energy.org/en/posts/14-07-2020>
13. Shcherbinina, S.A., Shevchenko, O.M. (2022) Finansovi instrumenty zabezpechennia enerhoefektyvnosti zhytloвого sektora Ukrainy [Financial instruments for ensuring energy efficiency of the residential sector of Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 177, pp. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-3> (in Ukrainian)

УДК 338:332.12

JEL H20, H71

Фоменко Олексій Олександрович, аспірант кафедри соціоекономіки та управління персоналом, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. **Житлова субсидія як інструмент адресної фінансової допомоги населенню.**

У статті досліджуються особливості застосування житлової субсидії як інструменту адресної фінансової допомоги населенню. З'ясовано, що під житловими субсидіями розуміють ефективний соціальний інструмент для надання безкоштовної адресної допомоги домогосподарствам від держави, який надає можливість скерувати її тим домогосподарствам, які насправді мають потребу у отриманні державної допомоги. Встановлено, що житлова субсидія є основною частиною української соціальної політики, яка становить 1%-2,5% ВВП у 2016–2021 рр. Встановлено, що у 2020 році житлові субсидії були скеровані на оплату житлово-комунальних послуг 2 660 659 домогосподарствам, а житлові субсидії в готівковій формі були скеровані на відшкодування витрат для придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива 384 674 домогосподарствам. Визначено, що у 2020 р. загальна сума призначених житлових субсидій становила становили 25,5 млрд грн, а середній розмір призначених житлових субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг становив 1 615,39 грн. Встановлено, що скасовуються всі обмеження стосовно майнового стану домогосподарств, які звертаються за призначенням житлових субсидій, окрім реалізації одноразової дороговартісної покупки (на суму понад 50 тис. грн.). Визначено, що за умов військового стану в Україні критерії та засади надання житлових субсидій не видозмінилися, однак були реалізовані певні зміни в системі адміністрування: якщо донедавна функції щодо надання житлових субсидій реалізовували місцеві органи соціального захисту населення, то зараз на окремих етапах дані функції набуває Пенсійний фонд. В результаті проведеного дослідження вважаємо за необхідне реалізувати наступні заходи у соціальній

сфері: підвищити результативність механізмів соціального замовлення та контролю над якістю надання соціальних послуг громадянам та домогосподарствам; удосконалити, сформувані та імплементувати належні державні стандарти в сфері надання соціальних послуг.

Ключові слова: житлова субсидія, інструмент, фінансова допомога, населення.

UDC 338:332.12

JEL H20, H71

Oleksii Fomenko, Graduate Student of the Department of Socioeconomics and Personnel Management, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. **Housing subsidy as a tool of targeted financial assistance to the population.**

The paper studies the peculiarities of the application of the housing subsidy as a tool of targeted financial assistance to the population. It was found that housing subsidies are understood as an effective social tool for providing free targeted assistance to households from the state, which provides an opportunity to direct it to those households that actually need to receive state assistance. It was established that the housing subsidy is the main part of Ukrainian social policy, which is 1%-2.5% of GDP in 2016–2021. It was established that in 2020 housing subsidies were directed to the payment of housing and communal services to 2,660,659 households, and housing subsidies in the form of cash were directed to reimbursement of costs for the purchase of liquefied gas, solid and liquid stove fuel for 384,674 households. It was determined that in 2020, the total amount of assigned housing subsidies amounted to UAH 25.5 billion, and the average amount of assigned housing subsidies to reimburse the costs of paying for housing and communal services was UAH 1,615.39. It has been established that all restrictions on the property status of households applying for housing subsidies, except for one-time expensive purchases (over UAH 50,000), will be abolished. It was determined that due to the conditions of martial law in Ukraine, the criteria and conditions for providing housing subsidies have not changed, however, certain changes have been implemented in the administration system: if until recently the functions of providing housing subsidies were implemented by local social protection bodies, now at individual stages these functions are acquired by the Pension Fund. As a result of the conducted research, we consider it necessary to implement the following measures in the social sphere: to increase the effectiveness of the mechanisms of social ordering and control over the quality of the provision of social services to citizens and households; to improve, form and implement appropriate state standards in the field of social services provision.

Key words: housing subsidy, tool, financial assistance, population.